

Розділ 2. Дидактика Нової української школи

Н. І. Біла,
студентка ННІ педагогіки;
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової освіти та культури фахової мови **Гордієнко О. А.**
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Потенціал інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях із предметів мовно-літературної галузі в 3 класі початкової школи

Постановка проблеми. В сучасних умовах стрімкої цифровізації освіти процес набуття учнями предметних знань, умінь та навичок, а також формування предметних та життєвих компетентностей найдоцільніше реалізувати через використання зручних та ефективних технологій, до яких відносимо інформаційно-комунікаційні.

Молодший шкільний вік є дуже сприятливим періодом для використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчальної діяльності. У цьому віці школяр вчиться відділяти головне від другорядного, вміє здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет та ефективно відтворювати її, набуваючи нових знань.

З огляду на особливості процесів сприймання і мислення молодших школярів, інформаційно-комунікативні технології стимулюють їх інтерес та пізнавальну активність, спонукають працювати самостійно, творчо, відходячи від шаблонних суджень.

Використання ІКТ у освітньому процесі початкової школи формує в учнів основи інформаційної грамотності та інформаційної культури, є засобом отримання, відтворення й передачі знань у найбільш зручний та швидкий спосіб.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про актуальність проблеми свідчить інтерес до неї вчених різних галузей. Так, методичні аспекти розвитку мовно-літературних здібностей молодших школярів із використанням ІКТ окреслені у дослідженнях В. Андрієвської [1], Н. Іщенко [5], Е. Федорчук [6] та інших учених, психологічні передумови розвитку мовно-літературних здібностей учнів висвітлені у працях Т.Білик [2], О. Дубасенюк [3], М. Жалдак [4] та ін.

Мета статті – окреслити потенціал інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях із предметів мовно-літературної галузі у 3 класі початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології у сучасній освіті (далі – ІКТ) – це технології, пов'язані з процесами аналізу, обробки та використання інформації у процесі навчання як вчителями, так і учнями [1, с.21]. Різноманіття ІКТ у сучасній освіті представлене такими платформами й за стосунками.

Освітні платформи "Зум", "Мозаїк", які передбачають ІТ. Роль цих ресурсів у контексті дистанційного навчання важко переоцінити, адже опрацювання учнями інформації, різноманітних завдань значно полегшують вивчення предметів у початковій школі. Пройшовши мовний чи літературний квест або підготувавши доповідь або презентацію, учень набуває дослідницького мислення, тяжіє до критичних суджень, усвідомлює значущість навчальних проблем.

Мобільні ІТ. Мобільні пристрої, що використовуються у поєднанні з універсальним бездротовим зв'язком, є важливими інструментами для розширення можливостей навчання у початковій школі.

Сучасні учні початкової школи – покоління, що живе в інформаційному, динамічному світі відповідно до вимог часу, адже сучасні школярі все більше й більше звертаються до інформаційно-комунікативних технологій не лише під час організації свого дозвілля, але й вміло використовують їх у процесі самостійного здобуття знань [3, с. 12].

На думку сучасних авторів (В. Андрієвська, Н.Будій, Р.Гуревич), педагогічна цінність використання ІКТ на різних уроках у початковій школі полягає у тому, що ці технології:

- роблять процес навчання цікавим та різноманітним незалежно від місцезнаходження, можна займатися самоосвітою;
- передбачають ігрову форму роботи на уроках та в позаурочній діяльності, що викликає більше інтересу, ніж класичні організаційні форми навчання;
- передбачають можливість точного контролю відвідуваності;
- забезпечують можливість проведення "п'ятихвилинного" контролю знань, можливість перевірки самостійних та домашніх робіт в електронній формі, що змушує готуватися до кожного уроку всіх учнів;
- реалізують можливість збирання статистичних даних, аналізу динаміки засвоєння навчального матеріалу з різних позицій: кожен, хто навчається, ціла група, навчальний предмет, вчитель;
- забезпечують оперативний взаємообмін учасників навчального процесу важливою інформацією;
- сприяють індивідуалізації освітнього процесу – учні мають можливість вибору змісту навчання з урахуванням їх інтересів [1, с. 22].

Використання ІКТ в освітньому процесі початкової школи повністю відповідає особливостям мислення та сприймання школярів, викликає у них стійких інтерес до засвоєння нових знань у процесі аналізу, інтерпретації і зберігання даних і відомостей.

Застосування інформаційних технологій є умовою вільного та зручного доступу учнів до навчальних матеріалів у цікавій наочній формі, особливо, в умовах дистанційного навчання. Також до переваг ІКТ в освітньому процесі відносимо: доступність, можливість навчатися із будь-якої точки світу, можливість здобувати освіту у зручний для користувача час.

Окрім того, використання інформаційно-комунікаційних технологій є умовою формування інформаційної культури учнів початкових класів як ступінь оволодіння особистістю інформацією, а також даний феномен являє собою сукупність знань, норм і цінностей, що забезпечують результативну взаємодію в інформаційному середовищі, що сприяють розвитку культури особистості.

Окреслимо потенціал інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі початкової школи на уроках мовно-літературної галузі у 3 класі. Зважаючи на вікову специфіку розвитку учнів початкової школи, ці групи технологій стимулюють інтерес та пізнавальну активність учнів початкової школи, спонукають учня до формування вмій та навичок працювати творчо й самостійно, уникаючи шаблонних суджень. Адже інформація, яка була здобута школярем через операції самостійного пошуку, аналізу, групування, систематизації, відокремлення головного від другорядного, сприяє розвитку критичного мислення школяра, формує вміння відстоювати свою позицію, а отже, мислити творчо [5, с. 38].

Використання ІКТ на уроках мовно-літературної галузі відповідає наочно-образному типу мислення учнів, їх інтересам та пізнавальним потребам, сприяючи оптимізації мотивації учнів початкових класів через добір цікавих видів роботи на уроці: квестів, інтерактивних посібників, падлет-дощок та відповідних завдань проблемно-пошукового змісту, які вони передбачають. Зокрема, технології "Мозковий штурм", "Коло ідей", "Займи позицію", розвивають здатність учнів початкових класів відстоювати власну думку, позицію, ідею (у груповій, командній роботі, коли учні активно дискутують, доводять, цитують, у результаті чого в них формуються основи критичного та нешаблонного мислення) [5, с. 20].

Завдання у формі підготовки доповідей, рефератів, мультимедійних презентацій також є чинниками впливу на формування пізнавального інтересу та стійкої мотивації учнів. Працюючи над цими завданнями, школяр вчиться відокремлювати головне від другорядного, обирати найбільш актуальні джерела інформації, вдосконалює навички самостійності, розвиває креативність. Наприклад, опрацювання проблемних запитань, які вчитель попередньо готує на слайдах презентації : "Як ви вважаєте, чи є у слові "дуб" закінчення? ". Використання слайдів презентації до теми "Власні назви" за темою інтегрованого уроку "Зима-красуня" оптимізує увагу учнів, їх асоціативне мислення, стимулюючи до творчості. Така діяльність сприяє поглибленню знань та уявлень учнів про форми вживання звертання, наприклад: "Зимонько", "красунечко" тощо. Робота над завданнями презентації за темою уроку через використання дидактичних і творчих ігор сприяє закріпленню знань школярів про частини мови (наприклад, гра "Додай слова", за умовами якої до поданих слів треба дібрати прикметники або іменники тощо).

На уроках літературного читання у 3 класі вчитель може запропонувати учням завдання проблемного спрямування, наприклад: "Як ви вважаєте, чи є

насправді автор у творів, які належать до фольклору?" Доведіть свою позицію. Також можна запропонувати завдання учням у формі повідомлення (на "Вайбер" чи "Телеграм" для опрацювання в групах (за творчістю В. Сухомлинського): 1. Краса зовнішня чи краса внутрішня: що справді цінне? Або ж: 2. Чи можна допомогти природі (довкіллю) лише на словах? Для цього клас можна поділити на декілька груп, які повинні обґрунтувати свою думку і позицію, представивши їх перед класом [6, с. 62].

Опрацювання таких запитань може здійснюватися як у індивідуальній, так і у груповій роботі. При тому, що така робота із елементами змагальності, яку реалізують у формі мовних вікторин або конкурсів, оптимізує настрій змагальності в учнів, стимулює до вдосконалення предметних компетентностей, до самостійного творчого пошуку як основи нешаблонного критичного мислення.

Висновки. Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі на заняттях мовно-літературної галузі в 3 класі завдяки зручним і цікавим додаткам та за стосункам ("Зум", "Мозаїк", "Всеосвіта", "На урок", бездротові технології), доповнює традиційне освітнє середовище новими формами, методами, прийомами й засобами, які цікаві, зрозумілі учням та водночас ефективні для формування знань, умінь і навичок та компетентностей учнів початкової школи, є основою їх креативності та творчості.

Список використаної літератури

1. Андрієвська В. М. Інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності майбутніх учителів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. Серія : № 2 "Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання". Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. № 18 (25). 157с.

2. Білик Т.С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 10–11 листопада 2015 р.) за ред. Г. С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця : ТОВ "Нілан – ЛТД" 2015. 300с.

3. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін : зб. наук.-метод праць. Житомир: ЖДУ, 2004. С. 3-14.

4. Жалдак М. І. Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. URL: http://www.ii.npu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=838 %

3A2009-11-27-12-10-09&catid=97%3A-18&Itemid=64&lang=uk (дата звернення: 22.03.2018)

5. Іщенко Надія. Технології та особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі вивчення української мови та літератури. Педагогічний альманах : збірник праць молодих науковців [Електронне видання] / відп. ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 2. 240с.

6. Федорчук Е. І. Сучасні педагогічні технології : Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : "Абетка", 2019. 212 с.

А.В. Борисенко,
студентка ННІ педагогіки;
науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової освіти та культури фахової мови **Гордієнко О. А.**
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі

Постановка проблеми. Нагальна потреба сучасного суспільства – сформована дієздатна та ініціативна особистість, здатна до самостійних рішень, креативна та незалежна у своєму мисленнєвому дійстві. Навчання відтепер спрямоване на формування в особистості вироблення важливих життєвих навичок, підтримку розвитку компетентної особистості, а не лише оволодіння учнями знаннями, уміннями на навичками, обмеженими певними навчальними предметами. Одним із стратегічних завдань реформування освіти в Україні, Державним стандартом початкової загальної освіти є формування особистості учня, здатного до творчого, критичного мислення. Він може переживати емоційно всі свої переживання, при цьому не боятись помилок. Вчителю необхідно розвинути природні якості і задатки учнів та розвивати їх пізнавальну діяльність та підвищити інтерес до навчання. Навчання допомагає зрозуміти себе, допомагає в самопізнанні та розумінні власного внутрішнього світу. Це шлях до самовдосконалення. Одним із головних завдань у вирішенні цієї проблеми є ознайомлення педагогів з інноваційними технологіями та запровадження їх у навчальний процес, зокрема, використання технологій розвитку критичного мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку критичного мислення досліджувала значна кількість науковців та вчителів-новаторів: І. Дичківська, І. Дівакова, І. Досяк, О. Кондратюк, І. Коротун, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун та ін. Більшість дослідників звертає увагу на важливість формування в молодших школярів соціальних навичок і насамперед зосереджує увагу на вмінні мислити самостійно, при цьому уміння